

Obwodowa Komisja Wyborcza – co trzeba o niej wiedzieć?

Jakie są funkcje Obwodowych Komisji Wyborczych i dlaczego są one bardzo ważne? Kiedy pracuje Obwodowa Komisja Wyborcza? Dlaczego warto być jej członkiem, jak nim zostać oraz jakie cechy powinien mieć jej członek? Na pytania odpowiada dr hab. Jacek Haman, członek Zespołu Ekspertów Wyborczych Fundacji im. Stefana Batorego.

Zadaniem Obwodowych Komisji Wyborczych jest przeprowadzenie głosowania w danym obwodzie głosowania (nieco upraszczając – w danym lokalu wyborczym), czuwanie nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania, ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości oraz przesłanie wyników głosowania do Okręgowej Komisji Wyborczej (art. 185 Kodeksu wyborczego).

To na Obwodowej Komisji Wyborczej spoczywa większość odpowiedzialności za prawidłowy przebieg głosowania, poprawność i szybkość zliczenia wyników, za reagowanie na próby naruszenia prawa w czasie głosowania (jak naruszenia porządku, próby agitacji lokalu wyborczym).

Przy ustalaniu ostatecznego wyniku wyborów komisje wyższego stopnia opierać się będą wyłącznie na danych przekazanych przez Obwodowe Komisje Wyborcze (OKW) – tych samych danych, które OKW podają w swoich obwodach do publicznej wiadomości. Oznacza to, że zniekształcenie wyników wyborów – czy to wynikające z nieintencjonalnych błędów, czy z celowego działania – może pojawić się jedynie na etapie prac OKW. Jeśli obywatele będą mogli mieć zaufanie do Obwodowych Komisji Wyborczych, do uczciwości ich członków, do ich sprawności w wykonywaniu powierzonych im zadań, będą mogli również w pełni ufać w poprawność ogłoszonych

przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów. A osiągnięciu takiego zaufania do OKW powinna sprzyjać także świadomość faktu, że prace OKW będą poddawane ciągłej kontroli – zarówno z wewnątrz OKW, przez wzajemnie „patrzących sobie na ręce” członków komisji, jak z zewnątrz – przez mężów zaufania komitetów wyborczych, społecznych obserwatorów wyborów, a także przez obserwatorów z ramienia instytucji międzynarodowych.

Rolę oraz sposób powoływania OKW opisuje Kodeks wyborczy w art. 181a-186, natomiast na poziomie szczegółowym zadania OKW przed dniem głosowania, w dniu głosowania przed otwarciem lokalu dla wyborców, w czasie głosowania oraz w czasie liczenia głosów, opisane są w uchwalanych przez Państwową Komisję Wyborczą „Wytocznych dla obwodowych komisji wyborczych”.

Kiedy pracuje Obwodowa Komisja Wyborcza?

Głównym okresem pracy OKW jest oczywiście dzień wyborów i następująca po nim noc. Członkowie komisji zbierają się w lokalu wyborczym zwykle na 1–2 godziny przed rozpoczęciem głosowania, a więc najpóźniej o 6:00 rano; natomiast to, kiedy zakończą swoją pracę – zależy głównie od ich sprawności oraz od wielkości obwodu wyborczego. W praktyce jedynie najsprawniejsze komisje w najmniejszych obwodach mogą liczyć na skończenie pracy przed północą; nie należą za to do rzadkości komisje pracujące do wczesnych godzin rannych w powyborczy poniedziałek. W dniu wyborów należy się zatem nastawiać na przynajmniej 20, a być może 24 lub jeszcze więcej godzin pracy, przy czym o ile w czasie samego głosowania (w godzinach 7.00–21.00) poszczególni członkowie mogą liczyć na kilkugodzinne „urlopy” (byleby w lokalu pozostawała co najmniej połowa składu komisji, w tym Przewodniczący lub Zastępca Przewodniczącego), to w czynnościach przed otwarciem lokalu oraz w liczeniu głosów i wypełnianiu protokołów powinni uczestniczyć wszyscy członkowie komisji. Praca członków OKW kończy się w zasadzie po skutecznym przesłaniu protokołów do Komisji Okręgowej oraz zabezpieczeniu dokumentacji z wyborów (w tym zliczonych kart do głosowania).

Członkowie OKW mają jednak do wykonania określone zadania jeszcze przed dniem wyborów. Po pierwsze, niezwłocznie po powołaniu członków (najpóźniej na 20 dni przed wyborami) Komisja musi się ukonstytuować i wybrać Przewodniczącego i Zastępcę Przewodniczącego. Komisja musi również przygotować pakiety do głosowania korespondencyjnego, jednakże ze względu na bardzo ograniczony krąg osób

uprawnionych do głosowania w tym trybie w najbliższych wyborach, związanej z tym pracy będzie bardzo niewiele. W przeddzień wyborów komisja musi również odebrać karty do głosowania i inne materiały (jak spisy wyborców) oraz sprawdzić, czy lokal wyborczy został właściwie przygotowany.

Obowiązkiem członków komisji jest również udział w szkoleniach. Obowiązek ten należy traktować bardzo poważnie – niewystarczające przeszkolenie członków (zwłaszcza przewodniczących) OKW jest główną przyczyną późniejszych błędów – czy to przy prowadzeniu głosowania, czy przy zliczaniu głosów i wypełnianiu protokołów.

Dlaczego warto być członkiem OKW i jak nim zostać?

To członkowie Obwodowych Komisji Wyborczych są najważniejszymi strażnikami prawidłowości przebiegu procesu głosowania i ustalania jego wyników. Ale jednocześnie – to nieudolni, nierzetelni lub nieuczciwi członkowie OKW stanowią potencjalnie zagrożenie dla uczciwości i sprawności wyborów. Dlatego tak ważne jest, aby do pracy w Obwodowych Komisjach Wyborczych gotowych było jak najwięcej osób, dla których główną motywacją jest chęć promowania i ochrony wartości demokratycznych.

Członków Obwodowych Komisji Wyborczych powołują komisarze wyborczy spośród kandydatów zgłoszonych na 30 dni przed terminem wyborów (a więc do 15 września) przez komitety wyborcze (z zachowaniem parytetów). Jeśli komitety wyborcze zgłoszą do danej komisji za mało kandydatów – komisarz w ciągu kolejnych 10 dni powołuje dodatkowe osoby spośród chętnych wyborców. Tak więc aby zostać członkiem OKW, należy się odpowiednio wcześniej skontaktować z którymś z komitetów wyborczych albo zgłosić swoją gotowość bezpośrednio do komisarza wyborczego.

Za pracę w Obwodowej Komisji Wyborczej w czasie wyborów do Sejmu i Senatu przysługuje dieta w wysokości 600–800 zł w zależności od pełnionej w komisji funkcji.

Jakie cechy powinien mieć członek OKW?

Zgodnie z Kodeksem wyborczym, członek OKW musi mieć czynne prawo wyborcze i być mieszkańcem województwa, w którym położony jest dany obwód głosowania (nie musi jednak mieszkać w tym obwodzie). Nie ma zatem dodatkowych wymogów co do kwalifikacji czy wykształcenia. A jaki powinien być kandydat na dobrego członka OKW?

- Musi być bezwzględnie uczciwy.

- Musi być bezstronny i pamiętać, że nawet jeśli jego kandydatura została zgłoszona przez konkretny komitet wyborczy, to jako członek OKW nie jest reprezentantem tego komitetu, ale ogółu obywateli oraz Państwa.
- Musi mieć wystarczającą kondycję i odporność na stres – praca członka OKW w dniu wyborów jest rzeczywiście ciężka, a przede wszystkim – długa.
- Musi być nieskory do kłótni, cierpliwy i umieć dobrze współpracować z innymi. Komisja z założenia ma składać się z osób o różnych poglądach politycznych. Wprawdzie, z jednej strony, członkowie komisji mają sobie nawzajem „patrzeć na ręce”, jednak – z drugiej – przede wszystkim będą mieli do wykonania wspólnie trudne i bardzo męczące zadanie.
- Musi być jednak asertywny, tak by nie bał się zareagować w sytuacji naruszenia procedur.
- Dobrze, żeby był sprawny w rachunkach (na poziomie dodawania i odejmowania, wyższa matematyka nie będzie potrzebna).
- Generalnie zadania członków komisji nie są bardzo skomplikowane i nie wymagają szczególnych kwalifikacji formalnych. Także osoba z wykształceniem tylko podstawowym – obdarzona zdrowym rozsądkiem – może się doskonale sprawdzić w tej roli. Dla sprawności działania komisji jest jednak bardzo pożądane, by w jej składzie były co najmniej jedna–dwie osoby z pewną rutyną urzędniczą – umiejące pracować z dokumentami (wypełnianie protokołów) oraz czytać akty prawne i oparte na nich wytyczne i instrukcje, często pisane dość hermetycznym językiem. Osoby te powinni umieć wyjaśnić treść wytycznych i instrukcji pozostałym członkom komisji.

Jacek Haman – dr hab., kierownik Katedry Modeli Formalnych i Metod Ilościowych w Socjologii na Wydziale Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Członek Zespołu Ekspertów Wyborczych Fundacji im. Stefana Batorego.